MARIETTA SHAGINJAN

LUOMISTYÖN VAPAUDESTA NEUVOSTO-TAITEESSA

KANSANKULTTUURI OY

Helsinki 1953,
Kustannusosakeyhtiö Yhteistyön
Kirjapaino

Jouduin kerran keskustelemaan erään ulkolaisen ammattitoverini kanssa luomistyön vapaudesta.

— Olette onnettomia ihmisiä, hän sanoi minulle puoliksi leikillään, puoliksi tosissaan. — Ette voi kirjoittaa siitä mistä tahtoisitte kirjoittaa. Te olette velvollinen kirjoittamaan suunnitelman mukaisesti. Jos loukkaatte valtionne tahtoa, teitä arvostellaan julkisesti. Shostakovitshinkin oli pakko julkisen arvostelun jälkeen katua ja tunnustaa virheensä. Ja te teette sen julkisesti. Kuinka luomistyötä harrastava ihminen onkaan teillä kahlehdittu!

Myös minä vastasin hänelle puoliksi leikilläni, puoliksi tosissani:

— Jos olisitte oikeassa, merkitsisi se, että taiteen työntekijän ammatti meidän maassamme on hyvin raskasta, raskaampaa kuin mikään muu. Mutta raskasta ammattia tavallisesti vältetään, siitä ei välitetä. Miten siis selitätte sen kummallisen tosiasian, joka maassamme on havaittavissa: sen kaikilta puolilta neuvostoihmiset pyrkivät, ei kymmenittäin vaan sadoittain, vieläpä tuhansittainkin kirjailijoiksi, taiteilijoiksi ja säveltäjiksi. Toimituksemme ja kustannusliikkeemme saavat joka päivä valtavan määrän käsikirjoituksia. Kaikki kirjoittavat, kirjoittavat kaikesta, jokainen tahtoo kertoa elämästään runoissa ja romaaneissa. Liittomme syrjäisimmiltäkin seuduilta, kaukaisimmistakin kylistä ilmestyy säveltäjiä, orkesterinjohtajia ja musiikkimiehiä. Pienet piirikaupungit järjestävät joka vuosi omien taiteilijoittensa ja kuvanveistäjiensä näyttelyjä. Tehtaissa ja tuotantolaitoksissa järjestetään kirjallisuuskerhoja, taiteellisia studioita ja omia orkestereita. Kuinka taide voisi tulla maassamme joukkoilmiöksi, jos taiteen harjoittajan elämä olisi meillä niin raskasta ja niin epävapaata kuin te kuvittelette?

Siihen on vielä lisättävä että luomistyön, yksilöllisen luomistyön halua eivät ihmiset tunne meillä vain taiteen suhteen, — miljoonat tahtovat luoda, jokainen omalla alallaan. Mitä on uudistustyömme tehtaissa ja rakennuksilla, ellei keskeytymättömän luomistyön halua? Ennenhän tästä ei ollut aavistustakaan. Tai katsokaa tiedemiehiämme. Aikaisemmin jokaisen ylioppilaan, joka oli päättänyt yliopiston, oli pakko ajatella paikan, toimen hakemista ansaitakseen rahaa ja ravitakseen perheensä. Hyvin harvat jäivät yliopistoon tieteellistä luomistyötä varten. Mutta nyt meillä melkein jokainen, joka päättää opiskelunsa korkeakoulussa, ajattelee luovan tieteellisen työn jatkamista. Äskettäin luin sanomalehdestä, että kolhoosin puheenjohtaja oli esittänyt väitöskirjan karjanhoidosta: hän työskenteli käytännössä, johti kolhoosia ja samanaikaisesti suoritti kokeita sikojen ruokkimisen ja kasvattamisen uudesta menetelmästä ja kirjoitti tästä aiheesta tieteellisen väitöskirjan. Kansamme valtavin osa pyrkii lisäämään työhönsä jotakin omaansa, jotakin luovaa. Olisiko tämä mahdollista, jos luomistyö olisi meillä vainottua, kahlehdittua, alistettu jonkun käskyn alaiseksi?

Mutta keskustelukumppanini pudisteli päätään ja päätteli ilmeisestikin, että esittämäni tosiasiat koskevat "tavallisia ihmisiä", mutta hän tarkoitti ammattitaiteilijan hienostunutta ja monipuolista luonnetta. Olipa miten tahansa, keskustelumme jäi vastausta vaille. Palattuani kotiin mietiskelin kauan sitä, kuinka vähän ulkomailla tunnetaan luomistyötä harjoittavien ihmistemme elämää ja psykologiaa. Ja mieleni teki vastata puolileikilliselle keskustelukumppanilleni, vastata syvällisesti ja täysin tosissani siten kuin vastaisin itselleni.

Mitä merkitsee "luomistyön vapaus"?

Ei missään maassa eikä minkään yhteiskunnallisen järjestelmän vallitessa taiteilija tahtoisi luoda itseään ja vain itseään varten, sulkeutuen huoneensa neljän seinän sisälle ja näyttämättä kenellekään, mitä hän tekee, julkaisematta kirjoittamaansa kirjaa, asettamatta näytteille maalaustaan, antamatta orkesterille tai pianistille sävellyksiään. Jos sellainen kummallinen ihminen löytyisikin, olisi hän absoluuttisesti "vapaa". Mutta norsunluutornissa asuvia kummituksia ei ole olemassa, ja jos heitä on, muodostavat he poikkeuksen eikä kysymys voi koskea heitä. Sitävastoin luova ihminen, kuka tahansa luova ihminen minkä taiteen alalta ja mistä maasta tahansa, tahtoo nähdä kirjansa, maalauksensa, sinfoniansa toteutettuina, ja kun hän tahtoo saattaa ne lukijoille, katselijoille ja kuuntelijoille, törmää hän väistämättömästi moniin ehtoihin, jotka hänen on tavalla tai toisella otettava huomioon.

Jokaisessa yhteiskunnallisessa järjestelmässä näillä ehdoilla on tietty luonne. Erilaisissa järjestelmissä ne ovat erilaiset, ja taiteilijamme luomistyön vapauden ymmärtämiseksi on ymmärrettävä niitä ehtoja, jotka yhteiskunnallinen järjestelmämme muodostaa taiteen harjoittajia varten.

Otan esimerkiksi oman pitkäaikaisen kokemukseni ammattikirjailijana. Olen 65 vuoden ikäinen ja ensimmäiset 30 vuotta elämästäni vietin vanhalla tsaarin Venäjällä. Aloin kirjoittaa ja julkaista kirjoituksiani lehdissä hyvin aikaisin, aikaisemmin kuin suurin osa kirjailijoista — 15 vuoden ikäisenä. Sen vuoksi jouduin työskentelemään kirjailijana tsaarin Venäjällä 15 vuotta ja julkaisin kirjojani tsaarin järjestelmän muodostamissa olosuhteissa: kaksi runoteosta, kaksi kertomuskokoelmaa, muutamia luentoja, oppikirjoja ja arvosteluja.

Millaisia olivat siis ehdot, jotka minun oli silloin otettava huomioon?

Ensimmäinen ja tärkein oli lukijaimme määrä ja erikoisuudet. Meillä ei ollut tsaarin Venäjällä suunnatonta määrää lukijoita, ei, suuret joukot eivät ostaneet kirjoja, eivätkä pystyneet ostamaan. Ne eivät käyneet teattereissa eivätkä voineet käydä, etenkin kun kylissä ja useissa piirikaupungeissakaan ei silloin ollut teattereita. Suuret joukot eivät käyneet taidenäyttelyissä, jotka puuttuivat piirien jopa läänienkin pääkaupungeista. Ei käyty konserteissa, koska niitä ei ollut. Nämä kansanjoukot voivat tyydyttää taiteen tarpeensa vain omalla kansanomaisella tavallaan, harrastaen kansanrunoutta, sadunkerrontaa, laulua ja tanssia kansansoittimien säestyksellä. Ja kaupungeista lähetettiin kyliin mauttomia kuvalehtiä ja samankaltaisia almanakkoja.

Venäjän työläisten keskuudessa eli paljon älykkäitä ihmisiä, jotka pitivät kirjoista, mutta työläiset elivät vaikeissa taloudellisissa oloissa eivätkä pystyneet ostamaan kirjoja, vaan pitivät parempana lainata niitä kirjastoista. Kustannusliikkeitä, jotka julkaisivat teoksia kehittyneimpiä lukijoita varten, oli hyvin vähän, ja niiden mahdollisuudet olivat paljon pienempiä kuin porvarillisten kustannusliikkeiden.

On selvää, että porvarilliset kustannusliikkeet eivät toivoneet voivansa myydä kirjoja miljoonayleisölle. Ne pitivät silmämääränään sitä pientä ihmisjoukkoa, joka pystyi ostamaan

kirjan: kaupunkien sivistyneistöä, rikkaita maanomistajia, virkamiehiä ja opiskelevaa nuorisoa.

Lukijoita vanhalla Venäjällä oli siis hyvin vähän, ja kirjojemme tavalliset painokset eivät kohonneet yli kolmen tuhannen. Kustantajat tietysti tavoittelivat kirjojen menekkiä ollakseen kärsimättä tappiota ja seurasivat tarkoin yleisön makua.

Aloin julkaista teoksiani uuden vuosisadan ensimmäisellä kymmenellä, jolloin tsaarin hallitus epäonnistuneen sodan jälkeen Japania vastaan ja vuoden 1905 vallankumouksen jälkeen voimisti taantumuksellista politiikkaansa suuresti. Osa lukijoita tahtoi siihen aikaan paeta raskasta todellisuutta ja vaati kevyttä, elämästä loitontavaa taidetta. Toinen osa odotti päinvastoin taiteelta vakavaa, totuudenmukaista elämän arvostelua. Ensinmainituista kirjoista kustantajat maksoivat hyvin, mutta viimemainituista tsaarin hallitus vainosi kirjailijoita, pidätti ja karkoitti heidät, ja täytyi omata paljon rohkeutta kulkeakseen viimemainittua tietä.

Maksim Gorkin elämäkerta on kaikille tunnettu. Hänen ollessaan maineensa huipulla tsaarin hallitus pidätti hänet usein, tuomitsi vankilaan tai karkoitti pääkaupungista.

Kaikki tuntevat suuren venäläisen kirjailijan Leo Tolstoin elämäkerran. Kun hänen suuren lahjakkuutensa ihailijat matkustivat hänen luokseen maapallon kaikilta ääriltä ja hänen romaaneitaan käännettiin maailman kaikille kielille, julisti Venäjän kirkko hänet "kadotukseen", kirkoissa papit kirosivat hänet, kouluissa opettajia kiellettiin mainitsemasta hänen nimeään ja sensori kielsi hänen romaaninsa, sellaiset kuin "Ylösnousemuksen".

Sellainen oli suurten, nerokkaiden kirjailijain kohtalo. Keskinkertaisista ja pienistä lahjakkuuksista ei kannata puhuakaan, heidän kanssaan vanha valta ei häikäillyt senkään vertaa.

Sellaisissa olosuhteissa elivät luovan työn harjoittajat ennen Lokakuun vallankumousta. Mutta oli vielä eräs tärkeä ehto: julkinen mielipide, yhteiskunnan tuomio. Venäjän klassillinen kirjallisuus ratkaisi aina suuria yhteiskunnallisen elämän kysymyksiä, oikeudenmukaisuuden, ihmisoikeuksien ja sorrettujen puolustuksen kysymyksiä. Klassillisen kirjallisuuden kasvattama venäläinen sivistyneistö arvosteli ankarasti kirjoja ja niiden kirjoittajia. Yhteiskuntamme edistyksellinen osa oli paljon vaativaa. Meillä katsottiin halveksien kevyttä, latteaa ajanvietekirjallisuutta, sitä ei otettu vakavasti, ja sen alan kirjailijoihin suhtauduttiin ilman kunnioitusta ja ylenkatseellisesti säälien silloinkin, kun he ansaitsivat kirjoillaan paljon rahaa.

Sellaisissa virallisen sensuurin ja yhteiskunnan epävirallisen tuomarilaitoksen olosuhteissa aloitin työni. Olin pieni lehtityöntekijä ja elätin työlläni perhettäni. Minun täytyi mukautua siihen, mitä leivänantajanani oleva sanomalehti minulta vaati. Mutta olin ihanteellinen, minussa elivät voimakkaina suuren venäläisen kirjallisuuden perinteet enkä halunnut kirjoittaa latteuksia. Sen johdosta tunsin aina olleeni kompromissien puristuksessa, raivasin aina suurella työllä polkuani Skyllan, tsaarin sensuurin, ja Skarybdin, oman ammattini omantunnon välillä. Tämän vuoksi teokseni kantoivat välttämättömän eklektisismin, kaksinaisuuden leimaa ja sieluni syvimmässä sopukassa olin aina tyytymätön itseeni. Minusta näytti aina, että olen kahlehdittu luomistyössäni, annan vähemmän ja huonompaa kuin voisin antaa. Tunsinko olevani vapaa luomistyössäni? En koskaan enkä kertaakaan. Mutta usein, hyvin usein tunsin olevani alennettu ja väheksitty.

Lokakuun vallankumouksen jälkeen muuttui yhteiskunnallinen järjestelmä ja yhdessä sen kanssa muuttuivat olosuhteet, joissa kirjailija työskentelee. Jos ulkomailla tahdotaan ymmärtää oikein neuvostokirjailijan luomistyön vapautta, on ennen muuta otettava huomioon uudet olosuhteet, joihin hän joutui.

Ensimmäinen ja tärkein ehto oli hänen lukijoittensa määrän ja kokoonpanon jyrkkä muuttuminen.

Nyt olemme joutuneet miljoonien eteen, ja vallankumouksen jälkeen nämä miljoonat kurkoittautuivat kiihkeästi kirjojen puoleen, tulivat kirjojen pääostajiksi, niiden pääkuluttajiksi. Näiden joukkojen elämänkokemus oli hyvin suuri, paljon laajempi, syvällisempi ja rikkaampi kuin itse kirjailijan elämänkokemus. Sellaisen lukijan tyydyttämiseksi oli kirjoitettava hyvin yksinkertaisesti, hyvin vakavasti, hyvin totuudenmukaisesti, eikä saanut kirjoittaa joutavuuksia, vaan pääasiasta, olennaisesta, siitä, mikä muodostaa ihmisjoukkojen elämän. Muuten kirjojamme olisi lakattu lukemasta. Ei saanut kirjoittaa joutavuuksista vaan elämästä, kansalle tärkeistä elävistä aiheista. Maassa siirryttiin yhdestä omistuksen muodosta, yksityisomistuksesta, omistuksen toiseen muotoon, yhteiskunnalliseen. Miljoonien ihmisten oli totuttava tuntemaan olevansa suuri isäntä, joka omistaa suuren yhteiskun-

nallisen omaisuuden, oli opittava suojelemaan kolhoosin valtavia peltoja ja viljavarastoja, omien yhteiskunnallisten puutarhojen kukkia ja hedelmiä, rakennuksia ja asuntoja kaupungeissa, junia ja majataloja, teitä ja kouluja samalla huolellisuudella kuin suojellaan omaansa. Kerralla siihen ei voi oppia. Ja neuvostokirjailija, maassamme käynnissä olleen uuden kehityksen osanottaja ja tarkkailija, kertoi kirjoissaan näkemästään, kuvasi ihmisiä ja luonteita, jotka monenlaisissa yhteentörmäyksissä eivät aina ja helposti voittaneet vanhoja tunteitaan, mutta alkoivat elää ja ajatella uudella tavalla.

Kaikki tämä tapahtui taistelussa, ja neuvostokirjailijain teokset kertovat aina taistelusta. Niiden juoni viehättää lukijoita, koska siihen sisältyy terävä, jännittävä taistelu vanhan ja uuden välillä. Niiden lukeminen rohkaisee aina ja tekee mielen iloiseksi senvuoksi, että elämässä meillä aina uusi voittaa vanhan, vaikka voitto ei olekaan helppoa. Sellaisten kirjojen kirjoittaminen on meistä itsestämme kiintoisaa ja viehättävää.

Jotkut kirjallisuuden tutkijoistamme ja näytelmäkirjailijoistamme tosin alkoivat julistaa "ristiriidattomuuden" teoriaa esittäen sellaisia perusteluja, että "hyvä" vuorottelee meillä "parhaimman" kanssa. He väittivät, ettei tässä ole tilaa konfliktille, selkkaukselle. Neuvostolainen julkinen mielipide nousi vastustamaan tätä "teoriaa", joka esti kirjailijaa sanomasta totuutta. Ja konflikti, dramaattinen yhteentörmäys, vanhan ja uuden välinen ristiriita jäivät neuvostokirjojen perusjuoneksi. Yleensä on sanottava, että julkisen mielipiteen ääni, lukijain valtavien joukkojen kirjeelliset lausunnot sanomalehdille, puheet erilaisissa lukijain neuvottelukokouksissa, kerhoissa ja kirjastoissa aina oikovat ammattimaisia kirjallisuuskriitikkojamme.

Ennen vallankumousta elämä ympärillämme oli kahlehdittua, vieläpä tämän elämän ulkonaisetkin muodot muuttuivat hyvin vähän ja harvoin. Voi matkustaa viideksi—kuudeksi vuodeksi kaupungista ja palattuaan tavata kaiken sellaisena kuin se oli ollut ennenkin. Mutta vallankumouksen jälkeen kaikki alkoi kehittyä myrskyisesti, kaikki alkoi muuttua silmissä, ja mikä tahansa huomaamattominkin maamme kulmakunta on täynnä jännittäviä tilanteita, vaatii kirjailijan syvällisintä kiinnostusta, niinkuin Goethe on sanonut:

"Und wo ihr greift, da ist intressant." *.

---

* Mihin puututtekaan, siellä on kiintoisaa.

Juuri senvuoksi neuvostoihmisten valtavissa joukoissa on herännyt kiihkeä halu kirjoittaa, vaikka he eivät olekaan ammatiltaan kirjailijoita. Äskettäin tutustuin parantolassa erääseen filosofiin, korkeakoulun opettajaan. Kerran hän lausui minulle keskustelussa: "22-vuotiaaksi saakka toimin paimenena." Kuvitelkaa sellaisen ihmisen epätavallista elämää: hän tuli 45 vuotiaana filosofiksi, professoriksi. Mutta sellainen elämäkerta ei ole harvinainen, se on tyypillistä neuvostoihmiselle. On ymmärrettävää, että ihmiset ovat ylpeitä sellaisesta elämästään, heille tulee halu kirjoittaa siitä, kertoa sen valoisuudesta, voimasta, myrskyisestä kehityksestä.

Palauttakaamme nyt mieleemme ulkolainen ammattiveljeni. Hän voi saapua ja lausua:

— Hyvä, mutta jos teidän kirjailijanne tahtoo kirjoittaa teoksen yksityisomistuksen paremmuudesta yhteiskunnalliseen omistukseen verraten, jos hän ottaisi sankarikseen henkilön, joka taistelee vanhan puolesta uutta vastaan, mitä tapahtuisi hänelle?

Henkilö, joka puolustaisi paluuta vanhaan, jos sellainen äkkiä löytyisi neuvostokirjailijain keskuudesta, joutuisi varsin vaikeaan asemaan. Hänen aatteensa, jotka olisivat vastakkaiset maamme yleiselle kehitykselle ja kansamme tahdolle, eivät saisi minkäänlaista kannatusta, saisivat kansan tuomion osakseen. Kukaan ei lukisi sellaisen kirjailijan teoksia. Mutta jos neuvostokirjailija haluaa kuvata, kuinka meidän sosialistisissa olosuhteissamme vakaumuksellinen "yksityisyrittäjä" koettaa ansaita rahaa ja tulla kapitalistiksi, niin se julkaistaan ja sellaiselle kirjailijalle nauretaan hilpeästi. Kaksi hyvää kirjailijaa, nykyisin kuolleet I. Ilf ja E. Petrov kirjoittivat kolmikymmenluvulla sellaisen hauskan kirjan. Heidän romaaninsa nimenä on "Kultainen pikku vasikka". Siitä on otettu meillä useita painoksia. Se on todellinen, terävä seikkailuromaani, tavattoman viehättävä, arvoituksellinen, salaperäinen, siinä on rikoksia ja mitä vain haluatte. Siinä ihmiset, joilla on yksityisyrittäjän psykologia ja jotka pyrkivät rikkauteen, etsivät kätkettyä aarretta ja löytävät sen. He rikastuvat. Heillä on paljon rahaa. Mutta silloin vasta alkaakin tragikomedia. He eivät keksi, mitä tehdä näillä rahoilla. Meidän järjestelmämme vallitessa kukaan ei voi ostaa itselleen tuotannon välineitä, ei voi saada pääomasta suurta korkoa, ei voi riistää vierasta työtä. Se merkitsee, että suuri rahamäärä, joka joutuu yksityisen ihmisen käsiin, ei pääse kasvamaan, ei muutu pääomaksi. Sen voi vain tuhlata syömiseen tai juomiseen,

mutta mitä enemmän on rahaa, sen vaikeampaa on tuhlata sitä henkilökohtaisiin tarpeisiin. Ja romaanin sankarit joutuvat mitä koomillisimpaan tilanteeseen. Lukija nauraa heidän seikkailulleen. Myös romaanin tekijät nauravat heille. He pudottivat sekä omissa että lukijain silmissä rahavallan kunnioitusta siinä määrin, että se kuvastui myös kirjan nimessä. Sen nimittäminen "Kultaiseksi vasikaksi" näytti heistä liian komealta ja valheelliselta. He nimittivät romaanin vain "Kultaiseksi pikku vasikaksi".

— Mutta kuitenkin, kysyy jälleen keskustelukumppanini. — Jos kirjailijaanne eivät miellytä neuvostolaiset aiheet, jos hän on synkkämielinen, ajattelee kuolemaa, jos häntä ei tyydytä neuvostolainen yhteiskunnallinen järjestelmä, jos hän unelmoi meidän kapitalistisesta elämäntavastamme, mitä hän voi tehdä? Meillähän julkaistaan sosialistisia romaaneja, jotka on tähdätty järjestelmäämme vastaan. Miksi sitten te ette anna sellaista vapautta kirjailijoillenne, ette anna julkaista romaaneita, jotka on tähdätty teidän järjestelmäänne vastaan?

Siihen voidaan vastata, että on ero kirjailijalla, joka taistelee vanhaa järjestelmää vastaan, joka on jo voimaton antamaan onnea ihmisten enemmistölle, ja kirjailijalla, joka taistelee uutta järjestelmää vastaan, järjestelmää, joka turvaa onnellisen elämän väestön valtavalle enemmistölle. Kansa nimittää ensinmainittua kirjailijaa edistykselliseksi, mutta toista taantumukselliseksi.

En kuitenkaan vastaa sillä tavalla, koska se saattaa tuntua toisin ajattelevista ihmisistä kaikkea muuta kuin vakuuttavalta.

Vastaan toisin. Me elämme ja kirjoitamme enemmän kuin kolmannesvuosisadan ajan täysin uudessa sosialistisessa maassa. Olemme tottuneet elämäntapaamme ja pidämme siitä, kuten eräät ihmiset kapitalistisissa maissa pitävät omasta elämäntavastaan. Kirjailijaimme kokonaiset sukupolvet ovat syntyneet vallankumouksen jälkeen, heillä ei yleensä ole olemassa muuta elämäntapaa kuin meidän. He ovat järjestelmämme innokkaita patriootteja. Me olemme joutuneet keskeytymättömästi kehittyvän, erittäin kiintoisan, ikävystymistä tuntemattoman täydellisen elämän lumoihin siinä määrin, että emme yksinkertaisesti osaa kuvitella muunlaista elämää. Meillä ei ole eikä voi olla sellaisia kirjailijoita, jotka tahtoisivat esiintyä meidän yhteiskunnallista järjestelmäämme vastaan, kansaa vastaan.

Usein saamme lukea ulkolaisista lehdistä, että meitä neuvostokirjailijoita "ahdistaa" valtiomme, sen ohjatessa tiettyyn suuntaan luomistyötämme ja että tässä muka näkyy taiteemme epävapaa asema. Niin, me saamme ohjeita kansaltamme ja sen johtajilta, mutta eihän haittaisi, vaikka sellaisia ohjeita saisivat muidenkin maiden taiteilijat. Millaisia ne ovat?

Kun kirjailijamme menivät J. V. Stalinin luo ja esittivät hänelle kysymyksen, mitä ja kuinka oli kirjoitettava, hän vastasi heille: Kirjoittakaa, mikä on totta! Valtiomme johtajat, niinkuin koko kansakin, ovat aina odottaneet meiltä vääristämätöntä, rohkeaa todellisuuden kuvausta, taitoa nähdä todellisuus sellaisena kuin se on elämässä ja esittää sitä taiteellisin kuvin totuudellisesti ja syvällisesti. Kun jokin kirja, maalaus tai sävellys joutuu meillä ankarasti arvosteltavaksi, niin syynä niiden puutteisiin arvostelu pitää ennen muuta poikkeamista totuudesta, valheellisuutta, siloittelua tai panettelua. Arvostellaan myös pakenemista realismista formalismiin. Mutta täytyy saada selvä käsitys siitä, minkä vuoksi poikkeaminen realistisesta muodosta, minkä vuoksi sekavan eriskummallisen, groteskin, liikahienostuneen ja keinotekoisen muodon valitseminen realistisen ja yksinkertaisen muodon asemesta on mahdotonta meidän taiteellemme.

Ymmärtääkseen tämän ei tarvitse mennä kauas, pitää vain luoda silmäys minkä tahansa kansan kirjallisuushistoriaan. Ottakaa Molièren ajan Ranska, jolloin historialliselle näyttämölle astuivat uudet katsoja- ja lukijajoukot, nuori porvaristo, kolmas sääty, mutta teatterissa ja runoudessa laativat lakejaan vielä kaikenlaiset aateliset pikkumestarit, jotka pitivät hienostelevasta, pöyhistelevästä, vaikeasti tajuttavasta, kaikesta siitä, jota Molière pilkkasi niin häijysti näytelmässään "Hienostelevia naisia". Eikö Molièren näytäntöjen aikana heitelty teatterin eturiveiltä näyttämölle mätiä munia tai perunoita? Eikö häntä syytetty karkeudesta, jonkinlaisesta alhaisuudesta, korkean taiteen hävittämisestä? Mutta ne, jotka syyttivät häntä, eivät jättäneet edes nimiään jälkipolvien muistiin, mutta Molièrin näytelmistä me nautimme vielä nykyisinkin.

Ottakaa Danten aikainen Italia, jolloin kaupungit ja kaupunkilaissääty heräsivät historialliseen elämään, mutta taiteessa hallitsi yhä vielä latinankieli, jota kansa ei ymmärtänyt ja runoilijat ylistivät kummallisissa runoissaan, niin sanotuissa "mariolatrioissa", raamatullisia, evankeelisia tapahtu-

mia, jotka olivat kaukana elämästä. Eikö Dante ollut kylliksi rohkea alkaakseen kirjoittaa yksinkertaisella kansan kielellä, "vulgäärillä" kielellä, ja eivätkö häntä vastaan nousseet sotaan senvuoksi kaikki ajan kuuluisuudet? Mutta missä ovat nyt näiden kuuluisuuksien nimet? Italian kansa puhuu, kirjoittaa, lukee Danten suurella kielellä, eikä kummallisella ja kansalle vieraalla latinalaisella "mariolatrialla", jonka keskiaika oli syönyt ontoksi kuin mato puun rungon.

Katsokaa historiallisesti myös vuosisadan ensimmäisen puoliskon Neuvostoliittoa. Näyttämölle astui valtava ihmispaljous, joka käsittää satoja miljoonia. Se tuli elämän isännäksi, se luo kulttuuriaan, kirjallisuuttaan. Voiko sille puhua XIX vuosisadan lopun dekadenttien runtelemalla ja vähän ymmärrettävällä kielellä? Jäisivätkö jälkipolvien muistiin kirjailijat, jotka alkaisivat nyt kirjoittaa sellaisella kielellä?

Ei tarvitse olla kommunisti eikä agitaattori, tarvitsee vain kunnioittaa tervettä järkeä vastatakseen tähän kysymykseen kielteisesti, niinkuin me siihen vastaamme.

Jos lukijaimme määrä on ilmaistava yhdeksännumeroisella luvulla, ei myöskään teostemme lukumäärä ole pieni. Tänä vuonna "Uusi Maailma"-nimisen aikakauslehden maaliskuun numerossa julkaistiin tilasto siitä, kuinka monta painosta ja kuinka suuria painosmääriä kaunokirjallisuutta on julkaistu neuvostovallan 35 vuoden aikana. En ole niitä kirjailijoita, joiden teoksia leviää meillä eniten. Voin sanoa tunnontarkasti, että menekki numeroni ovat muihin verraten vaatimattomia, keskinkertaisia. Mutta tiedättekö, millaiset ne ovat? 35 vuoden aikana on julkaistu teoksiani 89 painosta, joiden yhteinen painosmäärä on 1.306.000 kappaletta!

Sellainen on neuvostoliittolaisen kirjailijan lukijakunnan laajuus. Mutta se ei ole vain määrällisesti, se on myös laadullisesti täysin uutta. Lukijamme on ahkerassa työssä oleva ihminen ja todella tuottavassa työssä. Hänellä on uusi moraali ja hän on monipuolisesti kiinnostunut kaikesta. Hänellä on suuri elämänkokemus ja hän vaatii kirjalta, ettei se olisi missään tapauksessa hänen oman kokemuksensa, hänen pyrkimystensä, hänen elämäntietonsa alapuolella. Tyydyttääksemme häntä me pyrimme vakituisesti kielen puhtauteen ja yksinkertaisuuteen, muodon ilmaisurikkauteen ja selvyyteen, sisällön syvällisyyteen ja ajankohtaisuuteen.

Musiikkimiehemme eivät voi pakottaa sataa miljoonaa tervettä, tavallista ihmistä kuuntelemaan sinfonioita, jotka perustuvat dissonansseihin, teräviin ja rämiseviin sekasointuihin; ne herättävät kuulijoissa sekavia, levottomia, ärsyttäviä tunteita, kiihoittavat hermoja ja uhkaavat heitä unettomuudella. Nämä lukijat ja kuuntelijat ahertavat ja tekevät työtä, normaalia työtä, ja he tahtovat normaalia lepoa, tahtovat ymmärrettävää kirjaa, ymmärrettävää ja valoisaa musiikkia, kirkasta, voimakasta taidetta, joka on elämänmyönteistä ja kutsuu luovaan työhön.

Ja jos kirjailijamme ja musiikkimiehemme lähestyvät heitä hämärin, huorailevin kirjoin ja sinfonioin, he yksinkertaisesti lakkaavat lukemasta sellaisia kirjoja eivätkä mene konsertteihin. Juuri niin tapahtui Shostakovitshin musiikille. Siihen aikaan, kun säveltäjä harrasti hedelmättömiä muotokokeiluja ja eräät kirjailijat julkaisivat epäonnistuneita kirjoja, ihmiset lakkasivat käymästä Shostakovitshin konserteissa ja epäonnistuneita kirjoja lakattiin lukemasta.

Ensimmäisenä arvostelijanamme ja tuomarinamme on näin ollen kansa, ja sen arvostelu on siinä määrin järkevää ja vaatimukset siinä määrin terveitä, että neuvostokirjailijat, taiteilijat ja musiikkimiehet eivät voi olla olematta samaa mieltä. Mehän olemme myös osa kansasta, me ajattelemme ja tunnemme niinkuin kansa.

On vielä muistettava eräs seikka, jos tahdotaan saada oikea käsitys maamme luovan työn tekijän asemasta. Jokainen yhteiskunnallinen järjestelmä perustuu taloudellisiin lakeihinsa. Maassamme tapahtuneen vallankumouksen ensimmäisistä päivistä alkaen hallituksemme kaikissa toimenpiteissä, valtiomme jokaisessa päätöksessä alkoi ilmetä voimaanastunut uusi yhteiskunnallisen järjestelmämme taloudellinen peruslaki. Tämä laki on sellainen, että tuotamme tyydyttääksemme mahdollisimman suuressa määrin yhteiskuntamme keskeytymättä kasvavia aineellisia ja kulttuuritarpeita. Sitä varten rakennamme, valmistamme tuotteita, luomme. Sitä varten julkaisemme kirjoja.

Sellainen on olemassaolomme laki, jonka olemme huomaamattamme omaksuneet ja joka on muodostunut meille suunnilleen samanlaiseksi kuin ilma ja hengitys. Voidaanko sanoa, ettei ihminen ole vapaa, koska hänen täytyy hengittää? Sitä ei voida sanoa. Sen vuoksi myöskään yhteiskunnallisten tehtävien täyttämisestä, mikä on tullut meille yksinkertaiseksi ja välttämättömäksi, kuten hengitys, ei voida sanoa, että se riistää meiltä vapauden. Kirjoitamme edistyneimmän aikakautemme eläviä aikalaisia varten, ja siinä on kutsumuksemme,

siinä toteutamme omaa tahtoamme, omia lahjojamme ja omaa järkeämme.

Mutta ammattiveljemme ulkomailla eivät tavallisesti voi ymmärtää, kuinka me siedämme niin sanottua "käsittelyä", sitä, että jonkun kirjailijan luomistyössä jokin tunnustetaan virheeksi ja arvosteltavaksi.

Vieläkin vähemmän ymmärretään kapitalistisissa maissa sellaista tilannetta, että ankaran arvostelun jälkeen arvostelun alaiseksi joutuneet kirjailijamme (tai muut luovan työn harjoittajat) samoin julkisesti tunnustavat virheensä. Mitä kaikkia selityksiä keksivätkään tästä ilmiöstä niin järjestelmämme viholliset kuin nekin ihmiset, jotka pyrkivät objektiivisesti ymmärtämään sitä! On puhuttu itsehypnotismista, pelosta, lauman tunteista ja mistä tahansa! Ja kuitenkaan asia ei ole aivan niin yksinkertainen, vaan hyvin syvällinen, ja se perustuu ihmisten omantunnon syvyyksiin.

Kirjailija on julkaissut romaanin. Hän luulee kirjoittaneensa sen hyvin. Hän riemuitsee omasta tuotteestaan. Ja äkkiä sitä aletaankin arvostella ankarasti ja terävästi. Ensin hän tuntee kovaa kipua, sitten alkaa selvitellä asiaa. Mitä on tapahtunut? Se, että hän työssään petti itseään, petti lahjansa, teki työn, joka ei vastannut kansanjoukkojen kysyntää, ei täyttänyt yhteiskunnallista tehtäväänsä. Se joko väärensi todellisuutta tai tulkitsi väärin tosiasioita, sanalla sanoen, se ei onnistunut, ei vastannut hänen aikomuksiaan, ja siinä muodossa, jossa kirjailija julkaisi sen, se ei tyydytä yhteiskuntamme tarpeita.

Kuvitelkaa hetkisen kirjailijamme elämyksiä. Hän on järkyttynyt, hänen on vaikea olla. Mutta hän voi tehdä kaksi johtopäätöstä.

Hän voi erota sillä hetkellä kansasta, eristäytyä kuin Robinson, sanoa, että hän on oikeassa ja koko kansa väärässä, ja silloin hänelle ei enää avaudu kehitystietä. Jäätyään yksinäisyyteen, sulkeutuen hetkiseksi itserakkauteensa hän on tuomittu ikuisesti loukkaantuneeksi, ikuiseen synkkään yöhön, jossa hän asettaa oman itsensä kansansa ääntä vastaan, tovereittensa ja omantuntonsa ääntä vastaan. Asia on siten, että kansamme vaativa ja korkeatasoinen arvostelu on opettanut meidät luottamaan suuresti voimiimme ja odottamaan itseltämme aina parhainta ja suurinta, jota voimme antaa. Ja kun yhteiskunnallinen, kollektiivinen järki, joka ei koskaan erehdy, arvostelee meitä, me olemme jo niin tottuneet katsomaan syvällisesti itseemme, että sielumme syvyyksissä emme

voi olla tuntematta tämän arvostelun oikeutusta ja oikeudenmukaisuutta, niin kipeästi se meihin koskeneekin. Kirjailija, joka vaimentaa itsestään kansan ja omantunnon äänen, on tuomittu säälittävään elämään. Se on pelkurin johtopäätös.

Mutta toinen johtopäätös tehdään kuunneltaessa omantunnon ääntä ja tunnustettaessa pelottomasti, että todellakaan et osannut antaa sitä, mitä olisi pitänyt antaa, poikkesit päämäärästä, jonka itse asetit ja kirjoitit huonon teoksen, joka ei ole totuudellinen ja on siis vahingollinen yhteiskunnalle. Ja kun olet tämän tunnustanut, kun siis arvostelet itseäsi yhteiskunnan ja omantuntosi korkealla mitalla, sinun tulee heti kevyt olla senvuoksi, että tunnet olevasi hyvin voimakas. Sillä virheen tunnustaminen merkitsee, että olet voimakkaampi sitä, että voit kohota sen yläpuolelle, että sinulla on varastossa luomisvoimaa, joka auttaa sinut tekemään kaiken uudelleen ja tekemään paremmin! Siinä on syy, miksi meillä niin usein vastataan arvosteluun tunnustamalla virhe ja arvostelun jälkeen julkaistaan uusia, väkeviä ja hyviä teoksia.

Luomistyössämme on muuten vielä yksi erikoisuus, joka johtuu siitä suuresta vaateliaisuudesta, jota kansa osoittaa meitä kohtaan samoin kuin me itsekin. Olen usein ihmetellyt, miten eräät hyvin lahjakkaat kirjailijat kapitalismin maissa kirjoittavat paljon ja kirjoittavat väärin. Kirkkaiden, loistavien romaanien ohella he julkaisevat teoksia, jotka eivät tunnu heidän kynästään lähteneiltä, himmeitä, latteita, harmaita ja lahjattomia teoksia. En ota esimerkkejä suuresta kirjallisuudesta, vaan otan esimerkiksi kirjailijan, jonka teoksia julkaistaan laajalti ja käännetään monille eurooppalaisille kielille. Sanokaamme, esimerkiksi, englantilainen kirjailijatar Agatha Christie. Hän kirjoittaa hyviä salapoliisikertomuksia ja hänellä on tämän laadun mestarituotteita. Luin esimerkiksi suurella tyydytyksellä hänen älykkään ja terävän, korkealla tieteellisellä tasolla kirjoitetun salapoliisikertomuksensa muinaisesta Egyptistä, mutta sen rinnalla — minkälainen hutiloitu, kiireellisesti kirjoitettu (meillä sanottaisiin "kyhätty") matkalukemiseksi ja vaunun hyllylle jätettäväksi tarkoitettu heikkojen teosten sarja, kaikenlaisia "ABC-murders" ja muita murhakertomuksia. Tämä on tapahtunut luultavasti senvuoksi, että lukija vaatii mielikirjailijoiltaan yhä uusia ja uusia teoksia välittämättä siitä, voiko kirjailija tuottaa niitä kuin kone.

Meillä luomistyön ehdot ovat toisenlaiset ja kirjailijamme pyrkii antamaan kansalle parhainta, mihin hän pystyy, ja

samaan aikaan lukijammekin vaatii kirjalta muutakin kuin huvitusta. Tämä selittää, miksi kirjailijamme sen sijaan, että tuottaisivat keskeytymättömästi yhä uusia ja uusia kirjoja (laadun kustannuksella) tavallisesti korjailevat kerran jo julkaistua teosta ja julkaisevat sen uudelleen otettuaan huomioon kaikki lukijain kriitilliset huomautukset. Tämä on meidän luomistyömme omaperäinen piirre.

Suuri neuvostokirjailija A. Fadejev kirjoitti erinomaisen romaanin isänmaallisesta sodasta (Nuori Kaarti), mutta tässä romaanissa oli heikkoja kohtia, ja eräs tämän romaanin todellinen sankari esitettiin väärässä valaistuksessa. Arvostelu huomautti kirjailijalle näistä heikkouksista. A. Fadejev käytti romaanin ilmestymisen jälkeen seuranneet vuodet tehdäkseen korjauksia teokseensa ja poistaakseen sen puutteet.

Lahjakas ja terävä-älyinen kirjailija V. Katajev julkaisi suuren romaanin Odessan kaupungin elämästä fasistisen miehityksen aikana. Ja jälleen loistavien sivujen joukossa oli epäonnistuneita ja virheellisiä. Kahden vuoden kuluessa Katajev korjaili, kirjoitti ja julkaisi uudelleen romaaninsa.

Minä puolestani kirjoitin miltei uudelleen vuonna 1948 romaanini ”Vesivoimakeskus”, jonka olin kirjoittanut 1930 ja joka oli kymmeniä kertoja ilmestynyt seuraavina vuosina.

Kirjoitamme ehkä vähemmän uusia teoksia kuin länsimaiset ammattiveljemme, mutta sensijaan me korjailemme enemmän ja huolellisemmin jo julkaistuja teoksia, ja kirjallisuutemme kasvaa yhdessä meidän kanssamme, ajan, elämämme ja kokemuksemme kanssa. Me haluamme, että kirjoittamamme eläisi uusia, neuvostolukijain uutta nuorta polvea varten Elämämme kulkee eteenpäin myrskyisesti. Neuvostokirjailijain keskuudessa on sellaisia, jotka ovat julkaisseet vain kaksi tai kolme kirjaa, mutta nämä kirjat kulkevat usein uudistettuina tietään yhdessä kasvavan kansan kanssa.

Ovatko neuvostokirjailijat luomistyössään vapaita? Tiedän varmasti: Vain vallankumouksen jälkeen, vain neuvostomaassa, vain nojaten kansaan ja tuntien yhteytemme siihen olemme tulleet todella vapaiksi luovan työn tekijöinä. Olen oppinut ymmärtämään kirjailijan korkean kutsumuksen ja täyttämään sitä nauttien täydellistä valinnan vapautta, kansan suomaa varmaa tukea, kokien hyödyn tuottamisesta johtuvan ilon tunteen, joka antaa jokaiselle luovan työn tekijälle, jokaiselle työtätekevälle ihmiselle oikeuden rauhalliseen omaantuntoon ja kansansa kunnioitukseen.